

INGLIZ TILINI O'QITISHDA MUSTAQIL TA'LIMNING LINGVODIDAKTIK XUSUSIYATLARI

Durdona Bahodirovna BOLTAYEVA

Ingliz tilini o'qitish metodikasi #1 kafedrası

Katta o'qituvchisi

O'ZDJTU

Annotatsiya:

Zamonaviy ta'lim tizimida mustaqil ta'lim o'quvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini shakllantirishda muhim o'rin egallaydi. Ayniqsa, ingliz tilini o'qitishda mustaqil ta'lim til o'rganish jarayonining samaradorligini oshirish, talabalarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish hamda ularning o'z-o'zini boshqarish qobiliyatlarini shakllantirishga xizmat qiladi. Ushbu maqolada ingliz tilini o'qitishda mustaqil ta'limning lingvodidaktik xususiyatlari, uning mazmuni, shakllari va metodik asoslari yoritiladi. Shuningdek, mustaqil ta'lim jarayonida qo'llaniladigan topshiriqlar, o'qituvchi va talaba rollari hamda mustaqil ta'limning afzalliklari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Mustaqil ta'lim, lingvodidaktika, ingliz tili, kommunikativ kompetensiya, til o'qitish metodikasi

Kirish

Bugungi globallashuv sharoitida ingliz tili xalqaro muloqot, ilm-fan, texnologiya va ta'limning asosiy vositalaridan biriga aylandi. Shu sababli ingliz tilini samarali o'qitish masalasi ta'lim tizimining dolzarb vazifalaridan hisoblanadi. Zamonaviy ta'lim konsepsiyalarida talabaning faolligi, mustaqil fikrlashi va o'z bilimini mustaqil ravishda oshira olishi asosiy talab sifatida qaralmoqda [1]. Mustaqil ta'lim ta'lim oluvchining o'qituvchi rahbarligida yoki mustaqil tarzda bilimlarni egallashi, ularni mustahkamlashi va amaliyotda qo'llashi jarayonidir.

Ingliz tilini o'qitishda mustaqil ta'lim til ko'nikmalarini (tinglab tushunish, o'qish, yozish va gapirish) rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolada mustaqil ta'limning lingvodidaktik jihatlarini keng yoritiladi.

Mustaqil ta'lim tushunchasi va uning ta'limdagi o'rni

Mustaqil ta'lim — bu talabaning o'z bilimini mustaqil ravishda egallashi, chuqurlashtirishi va rivojlantirishi jarayonidir. U talabaning shaxsiy faolligi, mas'uliyati va o'zini o'zi boshqarish qobiliyatiga asoslanadi [2]. Ta'lim jarayonida mustaqil ta'lim quyidagi vazifalarni bajaradi:

o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi;

bilimlarni chuqur va puxta o'zlashtirishga yordam beradi;

o'z-o'zini baholash va nazorat qilish ko'nikmalarini shakllantiradi;

umrbod ta'lim olish kompetensiyasini rivojlantiradi.

Ingliz tilini o'rganishda mustaqil ta'lim ayniqsa muhim, chunki tilni faqat auditoriya mashg'ulotlari bilan cheklab bo'lmaydi. Talaba til bilan doimiy aloqada bo'lishi, mustaqil mashq qilishi zarur [3].

Lingvodidaktika va uning ingliz tilini o'qitishdagi ahamiyati

Lingvodidaktika — tilni o'qitish nazariyasi bo'lib, u til o'rganish jarayonining qonuniyatlarini, metod va vositalarini o'rganadi. Lingvodidaktika til materialini tanlash, taqdim etish va mustahkamlash masalalarini qamrab oladi [4]. Ingliz tilini o'qitishda lingvodidaktik yondashuv quyidagilarga asoslanadi:

kommunikativlik;

tizimlilik;

bosqichma-bosqichlik;

til va nutq faoliyatining uzviyligi.

Mustaqil ta'lim lingvodidaktik jihatdan to'g'ri tashkil etilsa, talaba til birliklarini ongli ravishda o'zlashtiradi va ularni real kommunikativ vaziyatlarda qo'llay oladi. Mustaqil ta'lim jarayonida topshiriqlar kommunikativ xarakterga ega bo'lishi kerak. Masalan, dialog tuzish, matn asosida fikr bildirish, audio yoki video materiallar asosida xulosa chiqarish kabi mashqlar talabaning nutqiy faolligini oshiradi [5]. Mustaqil ta'limda til ko'nikmalari alohida emas, balki integratsiyalashgan holda rivojlantiriladi. Masalan, matn o'qish orqali yangi so'zlarni o'rganish, keyin ular asosida yozma yoki og'zaki nutq tuzish samarali hisoblanadi. Mustaqil ta'lim talabaning individual xususiyatlarini hisobga olish imkonini beradi. Har bir talaba o'z tezligi, qiziqishi va darajasiga mos topshiriqlarni bajarishi mumkin [6]. Ingliz tilini o'qitishda mustaqil ta'lim quyidagi shakllarda tashkil etilishi mumkin:

mustaqil o'qish (reading assignments);

lug'at bilan ishlash;

audio va video materiallar bilan mashg'ulotlar;

yozma topshiriqlar (esse, xat, hisobot);

onlayn platformalar orqali mashqlar bajarish. Bu usullar talabaning til bilan doimiy aloqada bo'lishini ta'minlaydi va o'rganilgan materialni mustahkamlaydi [7]. Mustaqil ta'limda o'qituvchi nazoratchi emas, balki yo'naltiruvchi va maslahatchi rolini bajaradi. U topshiriqlarni tanlaydi, metodik ko'rsatmalar beradi va natijalarni baholaydi. Talaba esa faol ishtirokchi sifatida:

o'z vaqtini rejalashtiradi;

topshiriqlarni mustaqil bajaradi o'z bilimini tahlil qiladi va baholaydi [8]. Shu bilan birga, mustaqil ta'lim talabalarning mas'uliyat hissini oshirish, o'z ustida

ishlashga o'rgatish va bilimlarni amaliyotda qo'llash imkoniyatlarini kengaytiradi. Ingliz tilini o'rganishda mustaqil ta'lim lingvistik bilimlarni mustahkamlash bilan birga, tilni real kommunikativ vaziyatlarda qo'llashga tayyorlaydi. Ayniqsa, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi mustaqil ta'lim jarayonini yanada samarali tashkil etish imkonini bermoqda. Onlayn resurslar, elektron darsliklar va multimedia vositalari talabalarning mustaqil o'rganish jarayonini qo'llab-quvvatlaydi hamda lingvodidaktik jarayonni yangi bosqichga olib chiqadi. Shu

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ingliz tilini o'qitishda mustaqil ta'lim muhim lingvodidaktik ahamiyatga ega. U talabaning til o'rganish jarayonidagi faolligini oshiradi, bilimlarni chuqur o'zlashtirishga yordam beradi va kommunikativ kompetensiyani rivojlantiradi. Mustaqil ta'lim samarali bo'lishi uchun u ilmiy asoslangan, tizimli va kommunikativ yo'naltirilgan bo'lishi lozim. Zamonaviy ta'limda mustaqil ta'limni to'g'ri tashkil etish ingliz tilini o'qitish sifatini oshirishning muhim omili hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. *Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch*. Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Zimnyaya I.A. *Pedagogicheskaya psixologiya*. Moskva: Logos, 2004.
3. Harmer J. *How to Teach English*. London: Longman, 2007.
4. Passov E.I. *Kommunikativ metodika*. Moskva: Prosveshcheniye, 2000.
5. Richards J.C., Rodgers T.S. *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge: CUP, 2014.
6. Brown H.D. *Teaching by Principles*. New York: Pearson, 2007.
7. Little D. Learner autonomy. *Language Teaching*, 1991.
8. Nation I.S.P. *Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge: CUP, 2001.